

פתיח התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 253

חקת תשע"ב

נקראים "חק", כמו שנאמר: "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתיו" (ירמיהו לג, כה).
למדנו - אומר בעל ה"אשיב אברהם" - שהתורה היא חק בדיוק כמו השמים והארץ, וכשם שמבינים שהשמים והארץ אינם משתנים לעולם, וגם בשנות האלפים ישארו כשהיו - כך גם התורה לא תשתנה מחמת הזמנים, ואי אפשר להתיר אסורים בטענה ש"הזמנים השתנו...".

היה פעם סוחר שנסע עם עגלון ליריד. הסוחר הודיע מראש לעגלון שהוא חייב להגיע ליריד בזמן, בלי להתחשב בשום אלוצים, ואם יאחר - לא ישלם לו פרוטה בשכרו. היה זה בחדש טבת, השלג נערס, גלגלי העגלה נשברו, ואחרי עכובים רבים הגיעו סוף סוף למחוז חפצם, יומיים לאחר סיום היריד...

אמר הסוחר לעגלון: "אינני משלם שכרך!"
כעס העגלון, ובין השנים התפתח דין ודברים, עד שלבסוף נגשו לרב שיפסוק ביניהם.
שאל הרב את העגלון: "האם זה נכון שהסוחר התנה את התנאי מראש?"
ענה לו: "כן".

- "אפילו אם יהיה אונס?"

- "כן"

- "אם כך, על פי תורה הוא אינו חייב לשלם לך!"

שאל העגלון: "באיזה חודש נתנה התורה?"

- "בחודש סיון".

- "נו בטח, בקיץ, לכן הדין עם הסוחר, אך אם התורה היתה ניתנת בתקופת החרף, בטבת, כשהשלגים נערמים בדרכים והעכובים מרבים, הדין היה אחרת..."
זה ההגיון העומד מאחורי הטענה שהתורה "השתנתה". אבל אדם צריך לדעת שלא התורה משועבדת אליו או לזמן, אלא הבריאה כלה משועבדת לתורה הקדושה.

"זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמור, ויקחו אליך פרה אדומה תמימה, אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על" (יט, ב)

ברש"י: לפיכך כתב בה חקה, גזרה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה.

חז"ל אמרו במסכת יומא (יד ע"א), שאפילו שלמה המלך, החכם מכל אדם, נסה להבין את טעמה של מצוה זו, ולא עלתה בידו, וכפי שהעיד על עצמו ואמר: "אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני" (קהלת ז, כג).

ומכל מקום יש לשאול, מנין ידעו חז"ל שכוונת שלמה המלך היתה דוקא למצות פרה אדומה, אולי כוונתו היתה למצוה אחרת הנחשבת לחק?

ואומר רבנו בחיי, כי התבות "והיא רחוקה" עולות

"זאת חקת התורה" (יט, ב)

הרב משה פולאק בספרו "וידבר משה" כתב, כי הפסוק שבתחילת פרשתנו - "זאת חקת התורה" הוא המשך ישיר לאמור בסוף הפרשה הקודמת בענין התרומות והמעשרות הנתנים לכהנים וללויים.

וזאת על פי דברי ה"חתם סופר" בפרשת בהעלותך, שפרש בדרך רמז את הפסוק: "זוה מעשה המנרה מקשה זהב עד ירכה עד פרחו מקשה היא, כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנרה":

"זוה מעשה המנרה" כלומר, כך היא דרכה של תורה [הנקראת "אור" והמנורה רומזת אליה, כידוע], "מקשה זהב" - קשה מאד לבוא לידי זהב ורכוש. ולא זו בלבד אלא שלפעמים אין ללומד התורה אפילו לחם לאכול, וזהו "כמראה אשר הראה ה' את משה" - בהר - כשם שבהיות משה רבנו בהר, לחם לא אכל ומים לא שתה, כן בבחינה זו "עשה את המנורה" - את התלמיד חכם, שיצטרך ללמד תורה מתוך הדחק. רק כך זוכים לתורה, כמו שאמרו חז"ל: "כל העולם נזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת".

עד כאן דבריו הנפלאים של ה"חתם סופר".

והנה, מי יבוא בסוד ה' לדעת מדוע כך קבע, שלמוד התורה יעשה דוקא מתוך הדחק, אמנם ישנם כמה טעמים גלויים, ואחד מהם, כי רצה הקב"ה ליכות את כל ישראל שיהא להם חלק בתורה, על כן הנהיג עולמו שלומדי תורה יזדקקו לנדבת ידם של המוני בית ישראל.

זהו, אפוא, הקשר שבין סוף הפרשה הקודמת לתחילת פרשתנו: שם מדובר על מתנות הלויים שאין להם חלק ונחלה, ובני ישראל הם אלו שצריכים להחזיקם על ידי נתינת המעשרות, ועל זה באה התורה ואומרת: "זאת חקת התורה" - "דא גזרת אוריתא", כך גדל תלמיד חכם. אין ברה, עליו לקבל מאחרים!

סיפר רבי חיים גרינמן שליט"א: פעם בהיותו אברך צעיר, היה דחוק מאד בפרנסה, ובאותם ימים הגיע אליו יהודי ובקש לעשות עמו עסקה של "יששכר וזבולון", וכיון שלדעת חלק מהפוסקים בהסכם כזה השכר על למוד התורה מתחלק בשוה - חצי ליששכר וחצי לזבולון, חשש לחתם על הסכם זה כי היה חבל לו על חצי משכר לימוד תורתו. מאידך גיסא, ללא הסכם זה - לא יתאפשר בידו ללמוד כלל. נגש אפוא אל ה"חזון איש" והציע בפניו את ספקו.

נענה ה"חזון איש" ואמר, כי גם ויתור על חצי מהשכר נחשב כמסירות נפש ללמוד התורה, ועליו לעשות זאת!

"זאת חקת התורה" (יט, ב)

התורה נקראת "חק", וגם הבריאה, השמים והארץ,

ולו גוענו בגוע אחינו... ולמה הבאתם את קהל ה' אל המדבר
הזה למות שם" (כ, ב-ד)

הרב יהודה ליב לאזארוב זצ"ל בספרו **"מטה יהודה"**
משתמש בפסוקים אלו כדי לעורר על אותם אנשים בעלי
מחלוקת שמנסים לנצל כל מיני מקרים כדי להתלונן על
מעשי הרב והגבאים, כשמטרתם אך ורק להכביד עליהם
ולהציק להם.

וכך הוא כותב: דרכם של מחרחרי ריב, שלא לשבת במנוחה
אלא לבקש מחלוקת בכל מיני אמצעים ותחבולות. הם
יושבים תמיד וחושבים איך להתנפל על הרב שלהם, על החזן
או על השמש, דרכים הרבה מאד יש לזה. ואני יודע את כל
דרכיהם, כי בתוך עמי אנכי יושב זה שנים רבות. ואני יודע
את דרכם ומחשבותיהם בין לטוב ובין לרע, אבל אינני חפץ
לפרט פה את כל דרכיהם שהם ארבעים וחמשה במספר לפי
הרשום ברעיוני.

אחת מדרכיהם היא כך: בשעה שהרב דורש ברבים ולפעמים
יקרה שהוא נוגע בכבוד מישוהו, לפי דעתם, הם מתאספים
תכף ואומרים איש לרעהו: "שמעו נא אחים, לא על כבודנו
אנו חסים, שחרף וגדף אותנו כאחד הריקים. לא, זה לא
אכפת לנו כלל. אנחנו כבר התרגלנו לחרופיו ולגדופיו ואיננו
שמים לב להם כלל, אבל על זה לא נעבר בשתיקה.
השמעתם? איך הכלים בדבריו את פלוני - אחינו, איש
שמעולם לא נגע אפילו בזבוב על הקיר, איש שמבזבז כל כך
הרבה כסף על בית הכנסת וגם על הרב בעצמו, השמעתם
איך עשה אותו לחרפה ולקלס! לא, על זה לא נעבר
בדומיה..."

רמז לכך אנו מוצאים בהמשך דברי תלונתם של ישראל, כפי
שמובא בפסוקים הבאים, וממנו משמע כי אנשי הערב רב
של דור המדבר ידעו היטב את מלאכתם...

"ולא היה מים לעדה" – לעדה הקדושה לא היו מים, אולם
הם לא העלו בדעתם לריב על כך, אלא "ויקהלו על משה ועל
אהרן" – הם התאספו אל משה ואהרן, אנשי האלקים, כדי
שיתפללו בעדם.

לעומת זאת, "וירב העם עם משה ועם אהרן", הערב רב,
המכונה 'עם', יצאו לריב עם משה, ואמרו לו: "שמע, משה,
לנו לא נוגע כלל וכלל האופן שבו אתה מתנהג אלינו, שכן
אנשים פשוטים אנחנו, אחי המצרים אשר הרגת, (הערב רב
מבכה את קרובי המצרים שמתו במכות מצרים). לא זו
בלבד, אלא ש"ולו גוענו בגוע אחינו" – אין אנו מוטרדים כלל
מחינו והלואי היינו מתים כפי שמתו אחינו המצרים, לא
בשבילנו אנו באים בריב אתך.

אך אנו דואגים על כלל העם 'ולמה הבאתם את קהל ה' אל
המדבר הזה למות שם? על שערוריה כזו איננו יכולים
להחריש! מה לך ולצדיקים הללו שהבאת עליהם רעה
כזאת!... על כך לא נשתוק!"

בסיום דבריו יוצא הרב לאזארוב בקריאה: "בני 'ערב רב'
של זמננו! תנו יד לבני 'הערב רב' של ימים מקדם, כי לא
טובים אתם מהם, והם אינם טובים מכם..."

בגימטריא שלש מאות ארבעים ואחת, בדיוק כמנין
הגימטריא של התבות **"פרה אדומה"**.

ועוד מובא על כך בגמרא במסכת ראש השנה (כא ע"ב):
"בקש קהלת להיות כמשה, יצאה בת קול ואמרה לו: 'וכתוב
ישר דברי אמת' (קהלת יב, י) ולא קם בישראל נביא עוד
כמשה" וכו'. כלומר, שלמה המלך רצה להיות כמשה רבנו,
לדעת ולהבין את טעמה של מצות פרה אדומה, אבל בת קול
יצאה ואמרה לו שהדבר אינו אפשרי, כי כתוב **"ישר דברי
אמת"**, והאמת כי אין כמשה רבנו, ולא תוכל להגיע לדרגתו
ולהבין את טעמה של פרה אדומה.

ויש להבין, מדוע הדגישה בת הקול בדבריה, כי הכתוב אומר
"ישר דברי אמת", הלא די היה לומר **"ולא קם בישראל
נביא עוד כמשה"**, ומכך שלמה כבר היה מבין כי הדבר נשגב
מבינתו?

אלא, הכתוב אומר (יט, יז): **"ולקחו לטמא מעפר שרפת
החטאת"**, וראשי התבות לטמא מעפר שרפת החטאת הן
למשה. כאן רמזה התורה כי רק למשה התגלה טעמה של
מצות פרה אדומה. וכשבקש שלמה המלך להבין אף הוא את
הטעם, סבר כי הוא מסגל לכך, כי ראשי התבות הללו
מרכיבות גם את שמו: **שלמה**. לפיכך יצאה בת קול ואמרה
לו: **"וכתוב ישר דברי אמת"**, כלומר את האותיות הללו נתן
לדרש רק בצורה ישרה, ואל לך להפוך את הסדר.

"ותמת שם מרים ותקבר שם. ולא היה מים לעדה" (כ, א-ב)
מדוע לא היו מים לעדה אחר פטירת מרים, והלא גדולים
צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, ואם בחייה היו לישראל
מים בזכותה, כל שכן אחר מותה!

באר ה"אשיב אברהם", שהלא אמרו חז"ל (הובא ברש"י):
"למה נסמכה פרשת מיתת מרים לפרשת פרה אדומה, לומר
לך: מה פרה אדומה מטהרת אף מיתת צדיקים מכפרת".

ואין הכונה שעצם מיתת הצדיקים מכפרת, אלא שכאשר
הצדיק מת כל העם עושה חשבון נפש, שהלא הצדיקים
מתים בעוון הדור, ואם כן מדוע מת הצדיק? במה צריך
להתחזק? ויש העושים זאת מפחד: עד עכשיו הצדיק היה
כמגן לדור, עכשיו מי יגן עלינו? כמו השכנים של רבי זירא
שהיו פושעים גדולים, ולאחר מותו חזרו בתשובה, כי אמרו:
עד עכשיו הוא הגן עליהם ועכשיו אין מי שיגן עליהם.

אם אכן כך הוא, נחשב שהצדיק לא מת, חיותו של הצדיק
מוסיפה להתקיים כי השפעתו נמשכת גם לאחר מותו, ועל
כן גם השפע שהיה בזכותו בחיי חיותו ממשיך להיות מושפע
לאחר מיתתו.

אבל אם הצדיק מת ומותו לא השפיע מאומה, אף אחד לא
חזר בתשובה והכל נשאר כשהיה, כי אז נחשב שהצדיק מת
ואין לו שום קשר לעם ומדוע יקבלו בזכותו שפע וברכה?!

"ותמת שם מרים ותקבר שם", כלומר לא היתה למותה שום
השפעה על העדה, ומשום כך מעתה שוב לא היו מים לעדה.

"ולא היה מים לעדה... וירב העם עם משה ויאמרו לאמר"

